



# Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Történeti Gyűjtemény

- Nyíregyháza -

„A vándor

Ki vagy, te szeszélyes  
Te szóke víz,  
Te lusta, te széles,  
Nyugalmas, édes,  
Kinek kurta útja  
Csak a magyar puszta  
Földjére visz?  
Ki vagy , te csapongó,  
Te büszke víz,  
Te szilaj, te rontó,  
Te gátakat bontó,  
Kinek törtetése  
A Duna ölébe  
Sietve visz?

A Tisza

Én vagyok a magyarság  
Csöndes, nemes folyója,  
Kevély, heves folyója,  
Anyám csupán ez ország  
És ringatóm e róna.”

Juhász Gyula: A Tisza (részlet)

# ELŐSZÓ

A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Történeti Gyűjtemény új ismertetőjét tartja kezében a kedves olvasó.

Igazgatóságunk nagy gondot fordít a vízügyi múlt megismertetésére a vizes emlékek ápolására, bemutatására. 1962-ben megalapítottuk a Vízügyi Történeti Gyűjteményt, későbbiekben a Nagyecsed és Tiszaberceli szivattyútelepet ipartörténeti műemlékké nyilvánítottuk. Technikatörténeti Kiállítóhelyet hoztunk létre Nagyecsedben. Árvizes emlékművet állítottunk az 1947/48-as gátszakadás helyszínén Tivadarban. Ápoljuk nagy elődeink emlékeit, műtárgy, szivattyútelep, hajó, iskola és kerékpárút viseli a "nagy vízügyesek" nevét. A Felső-Tiszán már 1774-ben folytak szabályozási munkák, melyek folytatásához szükség volt egy teljes körű geodéziai felmérésre, melyet Lányi Sámuel mérnök és társai végeztek el a Tiszán és mellékfolyóin. Az évenként lezúduló árvizek egy komplett szabályozási munkát tettek szükségessé a Tiszára és mellékfolyóira vonatkozóan.

E feladatot tűzte zászlajára gróf Széchenyi István, amikor 1845-ben felkérte Vásárhelyi Pált – a kor kiváló mérnökét – a Tisza-szabályozás tervének kidolgozására. Széchenyi indítványára 1846-ban megalakult a Tiszavölgyi Társulat a "Tiszavölgy vízi rendezésére". Ha ránézünk egy szabályozás előtti térképre, láthatjuk, hogy megyénkben mennyi pangó víz, láp mocsár, sűrű vízjárta terület volt, melyet nem lehetett művelni. Tenni kellett... és tettek is. A helyi földbirtokosok, nagygazdák összefogtak és társulatokat alapítottak az ár- és belvízmentesítés érdekében. 1846-ban a Felsőszabolcsi és Beregi Társulat megalakulásával kezdődött meg az érdemi munka, mely további három társulat létrejöttével teljesebbé vált. Neves vízépítőmérnököket hívtak meg a társulatok vezetésére, a tervek elkészítésére és a kivitelezési munkák irányítására. Miniszteri biztosok koordinálták a munkavégzéseket. A 19. század végén és a 20. század elején nagyszabású vízi munkálatok folytak a Felső-Tisza vidékén. A folyók szabályozásával, a láplecsapolásokkal és a belvizek elvezetésével termőföldhöz jutott a megye parasztsága. Felvirágzott a mezőgazdaság. 1948-ban a társulatok államosítása után a vízügyi szervezet különböző elnevezésekkel működött tovább, majd 1953 októberében megalakult a Nyíregyházi Vízügyi Igazgatóság, mai nevén Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság. A Vízügyi Történeti Gyűjteményben összegyűjtött gazdag anyag a több mint 160 éves vízügyi múlt emléke, melyet jó szívvel ajánlok a kedves olvasó figyelmébe.

Nyíregyháza, 2026. április

Kató Sándor  
igazgató

# A GYŰJTEMÉNY TÖRTÉNETÉNEK LEÍRÁSA

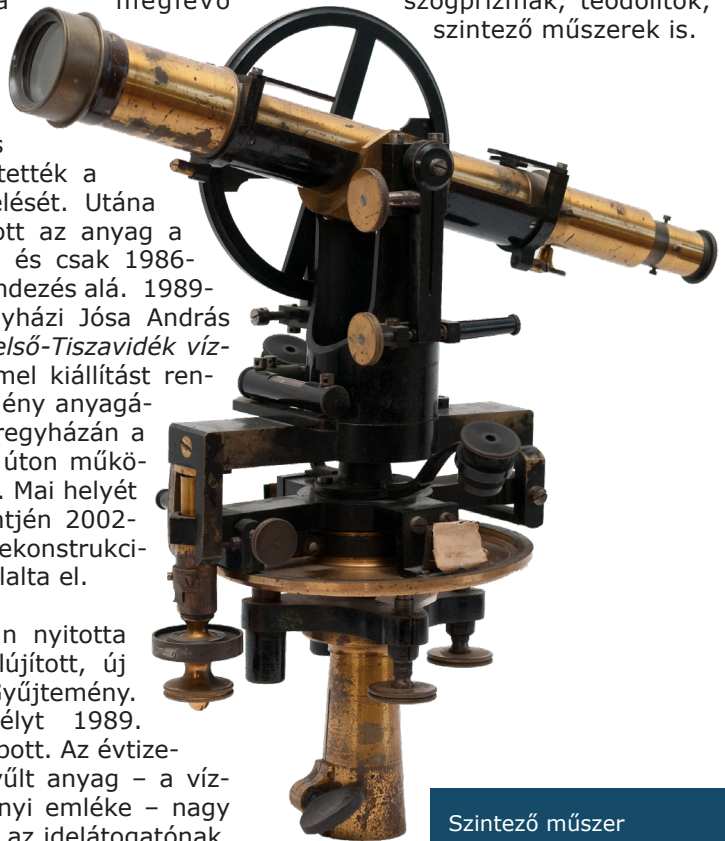
1962-ben az Országos Vízügyi Főigazgatóság tájegységi múzeumok létesítését rendelte el. A Nyíregyházi Vízügyi Igazgatóság vezetése azonnal megkezdte a gyűjtő- és szervezőmunkát. A Nyírvíz-palotában kialakítottak egy „Múzeumi szobát” 15 m<sup>2</sup>-en, mely napjainkra 160 m<sup>2</sup>-re bővült. Összegyűjtötték és restaurálták a Nyírvíz - palota padlásán tárolt társulati elnökök, igazgatók festett portréit. 1966-tól megkezdődött az összegyűjtött anyag leltározása, a tervek, irattári anyagok szakszerű feldolgozása, a meglévő fotók archiválása. A munka 10 éven keresztül folyt. Ekkor egy vezetői döntés alapján megszüntették a Gyűjtemény kezelését. Utána 10 évig porosodott az anyag a Nyírvíz palotában és csak 1986-ban került újra rendezés alá. 1989-1994-ig a Nyíregyházi Jósa András Múzeumban „A Felső-Tiszavidék vízügyi múltja” címmel kiállítást rendeztek a Gyűjtemény anyagából. 1988-tól Nyíregyházán a Móricz Zsigmond úton működik a Gyűjtemény. Mai helyét az épület földszintjén 2002-ben – az épület rekonstrukciója kapcsán – foglalta el.

2004 februárjában nyitotta meg kapuit a felújított, új arculatot nyert Gyűjtemény. Működési engedélyt 1989. március 31-én kapott. Az évtizedek alatt összegyűjtött anyag – a vízügyi múlt megannyi emléke – nagy meglepetést okoz az idelátogatóknak.

Különböző témájú kutatásokhoz, szakdolgozatokhoz, diplomamunkákhoz talál itt forrásanyagot az érdeklődő. Életrajzi anyagok, tanulmányok, monográfiák, tervek, térképek állnak a kutatók rendelkezésére.

Csupán a múlt emlékei iránt érdeklődők is láthatnak szép tárgyakat, képeket, portrékat.

Gyűjteményünkben találhatóak eredeti mérnöki oklevelek a múlt század végéről, a földmérés eszközei: szögprizmák, teodolitok, szintező műszerek is.



Szintező műszer

Megtalálhatók továbbá a Tisza, a Szamos, a Túr, valamint a Kraszna folyók műszaki tervei, a belvízcsatornák tervdokumentációi. Későbbi évekből vízgazdálkodási keretterveket, ár- és belvíz- védelmi terveket őrzünk.

Korabeli fotók alapján követhetjük nyomon a műtárgyak, zsilipek, tiltók, szivattyútelepek építését. Fotókon láthatjuk a nagy tiszai árvizek romboló munkáját

Maketteken ismerkedhetünk az ist-rángos cölöpverővel, a Szamoson a múlt században működött hajómalommal.

A kubikos talicska és kordély modellje felidézi a nehéz fizikai munkát, melyet őseink végeztek annak érdekében, hogy mederbe tereljék a vizeket.

Régi irodai eszközöket, írógépeket, számológépeket, rajzeszközöket is láthatunk. A hírközlés eszközei szemléltetik azt a fejlődést, mely évtizedek alatt végbement.

Az 1700 kötetes múzeumi könyvtárunk becses darabjai

a „Vízügyi Közlemények”, melyek 1890-től napjainkig igen értékes műszaki tartalommal bírnak.

Tudatosan gyűjtjük a vízügyi témájú dokumentumokat az utókor számára. Célunk, hogy minél többen megismerkedjenek a vízügy múltjával, jelenével és jövőjével is.



Szögprizma

*„Derékszög talppontjának, merőleges irány- és sarokpont kijelöléséhez készült kitzűző eszköz.”*



Rápolti hajómalom modellje  
(Az utolsó hajómalom a Szamoson)

# A VÍZÜGYI HIVATALOK TÖRTÉNETE /1846-1953 /

1844-45-ben olyan árvizek vonultak le a Tiszán és mellékfolyóin, hogy a Tisza szabályozása sürgető feladattá vált.

József nádor, gróf Széchenyi Istvánt a Tisza szabályozás királyi biztosává nevezte ki, Váráshelyi Pált pedig a tervek készítésével bízta meg.

Széchenyi – mivel sem az országgyűlésre, sem a megyére nem számíthatott a támogatást és a költségeket illetően – az érdekeltek önkéntes társulását javasolta. Programja alapján 1846-ban megalakult a Tiszavölgyi Társulat, mely koordinálta a szabályozási munkákat.

A Tisza szabályozása 1846-ban indult és a szabadságharc kitöréséig 9 - a Vásárhelyi tervben szereplő és Paleocapa által is jóváhagyott – át-vágást kezdtek el a Tiszán. Később a szabolcsi és bodrogi társulatok helyi érdekből is végeztek átmetszéseket.

1847-től 1871-ig az I. Folyamosztály Mérnöki Hivatala működött Beregszászon.

1850-ben megszüntették a Tiszavölgyi Társulatot és megszervezték a Tisza-szabályozási Központi Bizottságot, majd 1856-tól a Tiszaszabályozási Felügyelőséget.

1871-ben – a kiegyezés után – hozták létre a Magyar Királyi Folyammérnöki Hivatalokat a Közmunka és

Közlekedésügyi Minisztérium keretében, melyek 1948-ig működtek. Nevüket és székhelyüket rendszeresen változtatták, tevékenységük a folyószabályozás, ármentesítés, vízrendezés és vízhasznosítás azonban nem változott.

A Tisza völgyében az I. világháborúig 7 Folyammérnöki Hivatal működött, köztük a Szatmárnémeti Hivatal, melynek hatáskörébe tartozott a Tisza Ugocsa megye felső határától az eszenyi-zsurki határig, a Szamos, a Kraszna, a Latorca alsó szakasza, valamint 5 vízszabályozó társulat felügyelete (Bereg megyei Vízszabályozó és Árízmentesítő Társulat 1846, Felső-Szabolcsi Tiszai Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat 1846, Nyírvízszabályozó Társulat 1879, Ecscsiláp Leccapoló és Szamosbalparti Ármentesítő és Belvíz szabályozó Társulat 1894, Tisza-Szamosközi Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat 1914).

1921-ben – Trianon után – a volt Szatmárnémeti Folyammérnöki Hivatal területének Magyarországon maradt részén Nyíregyháza székhellyel új hivatalt létesítettek.

1948-ban a vízszabályozó társulatok államosításával befejezték működésüket a Folyammérnöki Hivatalok, és Vízgazdálkodási Körzetek. Folyammérnöki Kirendeltségek alakultak, melyek 1953-ig a Vízügyi Igazgatóságok létrejöttéig működtek.

# MŰKÖDÉSI TERÜLETÜNK



A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság működési területe

# A FELSŐ-TISZA-VIDÉKI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG TÖRTÉNETE 1953-TÓL NAPJAINKIG

A Nyíregyházi Vízügyi Igazgatóság 1953 októberében kezdte meg működését Nyíregyházán a Nyírvíz-palotában, mely városunk egyik legpatinásabb és korának legkorszerűbb épülete volt. Az épület szecessziós és eklektikus jegyeket visel magán. A városban mind építészetiileg, mind városképileg meghatározó épület. A Nyírvíz-szabályozó Társulat építtette székháznak 1914-ben.

Az igazgatóság első igazgató főmérnöke Zboray Károly volt. A székház Papp Gyula és Szabolcs Ferenc neves fővárosi műépítészek tervei alapján valósult meg.

Kezdetben a Nagykállói utcán bérelt a Társulat hivatali helyiséget, majd a Debreceni utcán építettek székházat. Ezt a székházat adta cserébe a Társulat Nyíregyháza városának a Széchenyi u 1. szám alatti 463 négyszögletes saroktelekért, melyen felépült a három emeletes székház.

A székház építésére a társulat pályázatot hirdetett. 48 db pályaterv érkezett be, melyet egy bizottság bírált el.

A földszinten 12 üzlet egy bankhelyiség, a kezelőszemélyzet céljaira szolgáló lakások, az emeleteken 11 bérlakás, a társulati hivatal helyiségei, 3 tisztviselői lakás és egy kisebb kaszinó helyiség nyert elhelyezést. Az épületben személy és teherfelvonót építettek, valamint házi vízvezetékét és központi fűtés berendezést.

Két kapubejárat lett kialakítva a Széchenyi utca és az Országzászló tér



*A Nyírvíz-palota korabeli fotója,  
épült 1914-ben*

felől, melyek ikerlépcsőházban találkoznak. A lépcsőházban és az utcai homlokzatok lábatain nabrezinai karsztmárványt alkalmaztak, a lakószobák tölgyfa padlózattal, a fürdőszobák és konyhahelyiségek fayance – falburkolattal lettek ellátva.

A fővállalkozó - 10 munkanemre - Adorján János nyíregyházi építőmester volt. Egyes munkálatokat alvállalkozásban külön szakiparosok végezték el.

Az épület tetejét eredetileg díszítő réisast - egyesek szerint turulmadár - 1950-es évek első felében eltávolították, és azóta sajnos nem került elő. A felújítás megkezdése előtt a helyi városvédő egyesület néhai elnöke, Labossa Gusztáv vetette fel, hogy a rétisasnak vissza kell kerülnie a palota tetejére. Az ötletet tett követte, és Lengyel Tibornak, a nyíregyházi Bánki Donát Műszaki Szaközépfiskola rajztanárának terveit fogadták el az új szobor elkészítésére.

Az épületdísz megmintázása 1 hónapot vett igénybe, majd további három hónapos munkát jelentett a rétisas végleges megmunkálása, amely 41 darabból vette fel végleges formáját. Az alumíniumból készült madár súlya több mint 300 kiló és több mint két méter magas, melyet a Nyíregyházi Tűzoltóság segítségével emelték a helyére.

A lépcsőház díszes ablakait, / 87 m<sup>2</sup> / a lift a függőfolyósó lengő ajtainak maratott üvegeit / 43 m<sup>2</sup> /, a homlokzat gyönyörű díszait Róth Miksa neves üvegműves készítette. Róla tudni kell, hogy nemzetközileg ismert és elismert üvegműves volt. Munkáit megtalálhatjuk többek között az Országházban, a Szent István Bazilikában, de Olaszországban, Hollandiában és Mexikóban is. Budapesten, 1996-ban, egykori lakásában megnyílt a Róth Miksa emlékház.

A székház építése 1913-ban kezdődött, és 1914 május elsejére vált lakhatóvá.

Az építés költsége 780.000 korona volt. Ezt a társulat részben saját tőkéjéből, részben kölcsönből fedezte. A kölcsön összege 500.000 korona volt, melyet három pénzügyi intézet egyforma részletben nyújtott a társulatnak. Az épület építési naplója, valamint a kiviteli terv részletei Nyíregyházán a Vízügyi Történeti Gyűjteményünkben megtalálható, mely dokumentumként szolgál az építés lebonyolításáról.

A kiviteli munka műszaki ellenőre Imre János társulati igazgató volt. Ő, mint igazgató is beköltözött a 3 emelet egyik tisztviselői lakásába.

A társulat 1948-ban megszűnt, az épület államosításra került. A harmadik emeleti irodákat a jogutód Kul-

túrmérnöki Hivatal, majd 1953-tól a Nyíregyházi Vízügyi Igazgatóság bérelte a várostól 1988 márciusáig, amikor is hasznosításra visszakerült a városi önkormányzathoz.

A központi egység mellett kezdetben 6, majd 4, jelenleg pedig 3 szakaszmérnökség és emellett a Műszaki Biztonsági és Hajózási Szolgálat működik. Az évek alatt a vízügyi ágazat, így igazgatóságunk is több átszervezést élt meg.

Fő feladat az ár- és belvízvédekezés volt, de hosszú éveken keresztül kivitelező részleg is működött az igazgatóságon. Számos műtárgy, öntözőtelep, víztorony, melioráció építése fűződik az igazgatóság nevéhez.

A védekezésre specializálódott Műszaki Biztonsági és Hajózási Szolgálat dolgozói nem csak a Felső-Tisza vidékén, de a Dunán és a Körösökön is helyt álltak. Az utóbbi években nagy harcot vívunk folyóvizeink szennyezettsége valamint az aszály ellen is.

A következőkben térjünk vissza elődeinkhez, és az általuk végzett gigászi vízrendezési munkák rövid ismertetéséhez.



A Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság központi épülete (2026)

# A BEREGMEGYEI VÍZSZABÁLYOZÓ ÉS ÁRVÍZMENTESÍTŐ TÁRSULAT (1846-1948)

A társulat, mely 1846-ban alakult Beregszász székhellyel, célul tűzte ki maga elé a Borsza és a Tisza jobb partjának ármentesítését.

Első elnöke gróf Lónyay Albert volt. A társulat nevét és feladatait többször változtatták az idők folyamán. A Trianoni békeszerződés a társulat területét kettévágta. A társulat területéből 65.637 katasztrális hold a magyar és 83,166 katasztrális hold a csehszlovák államhoz került. Ettől kezdve a magyar rész központja Vásárosnamény lett, kivéve az 1939 és 1944 közötti időszakot, amikor Beregszász ismét magyar közigazgatás alá került. 1846-ban megkezdődött a Tiszai töltések építése ami 1849-re Tarpáig, 1860-ra Mátyusig készült el. 1876-ig a Tiszán 21 kanyarát metszést végeztek el. A Tisza töltések koronaszintjének 0,5 - 1,0 méterrel való megemelése 1888-ig megtörtént.

A Közmunka és Közlekedésügyi Minisztérium rendelete értelmében a beregi ártér belvízszabályozási terve elkészült. 1881 és 1896 között kiépítették a belvízrendszer csatornahálózatát. Ugyanakkor épültek a káros vizeket a Tiszába bevezető zsilipek is.



Meczner Gyula  
Festette: Zahorai János (1902)

A társulat érdekében legtöbbet munkálkodtak: gróf Lónyay Gábor, báró Podmaniczky Géza, Uray Imre, Buttykai Ferenc elnökök, valamint Meczner Gyula miniszteri biztos, későbbi években Szarka Gyula, Horváth Mihály és Dabolcsi János igazgató főmérnökök.

# FELSŐSZABOLCSI-TISZAI ÁRMENTESÍTŐ ÉS BELVÍZSZABÁLYOZÓ TÁRSULAT (1846-1948)

A társulat 1846. január 26-án alakult Fényeslitkén. Elnökévé Erőss Lajos ártéri nagybirtokost választották, az igazgató Jármay József nagybirtokos lett.

Ekkor a társulat kezelésében lévő árterület Szabolcs megyében a Tisza bal partján Zsurk és Vencsellő között található.

Az 1848-as szabadságharc bukása után 1854. április 10-én Kisvárdán alakult újjá a társulat.

Elnökévé gróf Lónyay Menyhértet választották, aki ezt a tiszteket 30 éven keresztül – haláláig – betöltötte. Az igazgató Farkas Ignác lett.

Miniszteri biztosként gróf Török Józsefet Ung megye főispánját állította a miniszter a társulat élére.

A társulat első tiszai árvédelmi töltéseinek építése 1847-ben elkezdődött és 1858-ban fejeződött be.

Az árterületet nem csak a Tisza nagy vizeitől, hanem a nyírségi magaslatok felől lezúduló külvizektől is mentesíteni kellett. Ezt egy övcsatorna építésével oldották meg, mely Berkesztől kiindulva Vencsellőnél torkollik a Tiszába. Az övcsatornát 1879-1882 között építették meg és elnökük Gróf Lónyay Menyhért halála után – munkásságának elismeréséül – Lónyay csatornának nevezték el.

A belvízrendszer kiépítése kapcsán 1857-1863 között 53 km hosszban megépült a Belfő csatorna, mely Bezdédnél kezdődik és Tiszabercelnél



gróf Lónyay Menyhért  
Festette: Drabik István (2000)

torkollik a Tiszába, valamint a hozzá tartozó 22 nagyobb mellékcsatorna.

A társulat működése alatt zsilipek, tiltók, hidak és szivattyútelepek épültek. Megkezdtek a partvédőművek építését a Tiszán. 1896-ban megépült a Tiszaberceli szivattyútelep, mely ma ipartörténeti műemlék. 1882-ben a tiszai töltés mellett 5 állomással 70 km hosszban kiépült a telefonhálózat. A társulat érdekében kiemelkedő munkát végeztek: gróf Lónyay Menyhért, Kállay András, Liptay Béla elnökök, illetve báró Feilitzsch Berthold, gróf Vay Gábor, gróf Vay Tibor, dr. Ujfalussy Dezső miniszteri biztosok. A későbbiekben Szögyény Emil, Almássy István, Virágh László, Kerekes József, Kriston Ferenc és Bolgár László igazgató főmérnökök folytatták elődeik munkáját.

# A NYÍRVÍZSZABÁLYOZÓ TÁRSULAT (1879-1948)

1879. március 12 - én Nyíregyházán alakult meg a társulat Mailáth György országbíró és elnök, 25 választmányi tag, Jármly Ödön igazgató főmérnök és Szeszich Lajos mérnök vezetésével.



Szeszich Lajos  
Festette: Zahorai János (1902)

Mailáth György helyébe, egy hónap múlva – aki az elnöki tisztelet nem tudta vállalni – gróf Károlyi Tibort választották.

A térség belvízrendezése már 1806-ban megindult, amikor is „vármegyei árkokkal” kötötték össze a nyíri tavakat, hogy ezzel biztosítsák a csapadékvizek levezetését. Ez a módszer nem vezetett eredményre, mert a Rétköz amúgy is lápos területeire folyt le a víz, ott nehezítve a már eddig is tarthatatlan állapotokat.

Az 1877-1879-es rendkívüli csapadékos évek után elodáztatatlanná vált a nyírvizek szabályozása. A társulat megalakulásakor Kiszely Károly szatmári királyi főmérnök vezetésével elkészítették a nyíri vizek szabályozásának tervét.

A Felsőszabolcsi társulattal megállapodtak a Lónyay gyűjtő főcsatorna megépítését illetően. A kivitelezést a Felsőszabolcsi Társulat végezte, a Nyírvízszabályozó Társulat az építési és fenntartási költségekhez járult hozzá.

1880. őszén a Nyírvízszabályozó Társulat hozzáfogott a Lónyay-főcsatornába torkolló négy főcsatorna kiépítéséhez.



Pecsenyomó  
Nyírvízszabályozó Társulat felírással  
(1879)

Meczner Gyula kormánybiztos irányítása mellett 3 év alatt 750 km hosszú csatornahálózat épült és kiépültek a Lónyay-csatornába torkolló csatornaszakaszok árvédelmi töltései.

Az 1913-as és az azt követő rendkívül csapadékos évek időjárása szükségessé tette a szabályozási művek továbbfejlesztését. 1922-ben megkezdődött a Lónyay-főcsatorna lemélyítése. Ezzel párhuzamosan a Nyírvíz társulat is mélyítette a főcsatornák torkolati szakaszait és állandó jellegű szivattyútelepeket létesített:

Nagyhalász-Mága, Kemece-Halastó, Demecser-Rókakut, Kék-Cseréstó, Kótaj-Kovászta, Kemece-Zsadány.

Felmerült a Nyíri csatornák medreinek fenékburkolattal történő kiépítése. Erre vonatkozóan Imre János és Mikecz Pál mérnökök dolgoztak ki technológiát.

1913 és 1914 között megépült a társulat székháza, a Nyírvíz-palota Imre János igazgató főmérnök műszaki ellenőrzése mellett.



Díszoklevél a Nyírvíz-szabályozó Társulat részére (1910)

# ECSEDI LÁP LECSAPOLÓ ÉS SZAMOS BALPARTI ÁRMENTESÍTŐ ÉS BELVÍZSZABÁLYOZÓ TÁRSULAT (1894-1948)

A társulat 1894. augusztus 9-én alakult Nagykárolyban. Elnökévé gróf Károlyi Tibort választották. Igazgató főmérnöknek Péchy László királyi folyammérnököt hívták meg.



gróf Károlyi Tibor  
Festette: Zahorai János (1902)

Már az 1846-os évektől kezdve voltak próbálkozások az érdekeltség részéről társulat alakításra, de ezek a társulatok nem bizonyultak életképesnek. A földművelésügyi miniszter az egész Szamos-balparti terület

mentesítésére vonatkozó, egységes szabályozási tervet hagyott jóvá. Ennek a tervnek kivitelezésére szerveződött az új társulat.

1895. július 4-én gróf Károlyi Tibor tette meg az első kapavágást a Kraszna csatorna építéséhez, melyet 66 km hosszban – védtöltések kiépítésével együtt – 1898 február 25-re fejeztek be.

1898 és 1899 között elkészült a külvizeket a lápból kirekesztő Sós-patak-Homoród-Balkány csatorna 28 km hosszban, kiépítették a Keleti-övcatornát 41 km hosszban, a Lápi-főcsatornát 36,1 km hosszban és elkészült a Tyukodi vágás, valamint az Északi csatorna építését is befejezték.

A lápon ezzel kiépült a lecsapoláshoz szükséges elsőrendű csatornahálózat.

A Szamoson mederátmetszéseket és a védtöltések koronamagasítását is elvégezték.

A századfordulóig elvégzett 12 millió m<sup>3</sup>-es földmunkán kívül a társulat a Krasznanán 18 rácsos szerkezetű vashidat, a többi csatornán pedig fahidakat, zsilipeket és szivattyútelepeket építettek. 1915 és 1917 között megépült a Nagyecsed-i szivattyútelep, mely 14 községnek és Mátészalkának villamosenergiát is szolgáltatott a belvízmentesítési szivattyúzások mellett. Ma ipartörténeti műemlék.

A trianoni határ a társulat területét kettévágta. A magyar rész Mátészalka székhellyel működött tovább. A második világháború befejezéséig kiépült a másodrendű csatornahálózat, megbővítették a Keleti-övcsatorna szelvényét, vasbeton fal épült a Tyukod és Ura közötti csatornaszakaszon.

1941-1942-ben Reviczky György igazgató főmérnök és Dabolczi János szakaszmérnök elkészítette a Nagyecsed-i szivattyútelep 5,4 m<sup>3</sup>/sec- al való kapacitás bővítését 6 db Siemens gyártmányú elektromos szivattyúegységgel, melyek 1943-ban lettek beépítve és máig üzemképesek.



A Nagyecsed-i Műemlék Szivattyútelep drónképe (2025)

# A TISZA-SZAMOSKÖZI ÁRMENTESÍTŐ ÉS BELVÍZSZABÁLYOZÓ TÁRSULAT (1914-1948)

1914. január 11-én Szatmárnémeti székhellyel alakult a társulat. Területe Szatmár és Ugocsa vármegyékbe, illetve a Tisza Szamos zugba esik. Árterületét a Túr közepén szeli át.

A trianoni határ a társulat árterületét három állam: magyar, román, cseh-szlovák területre vágta szét. A magyar társulat székhelyét Fehérgyarmatra tette át, működése azonban 1926-ig csak a meglévő – hiányos – árvédelmi töltések fenntartására szorítkozott.

biztost rendelte ki és bízta meg a megváltozott viszonyokhoz alkalmazott tervek kidolgozásával. Kövessy a Túr szabályozásra és a vízrendezésre új terveket készített és a kivitelezést 1926 és 1930 között végre is hajtották.

Irányítása mellett megépült a Túr csatorna, melyet báró Kende Zsigmondról, a társulat első elnökéről neveztek el. A Túr bukógát, a sonkádi vízosztómű, a Szamos jobb parti és a Tisza bal parti töltések végleges méretre való kiépítése is megvalósult.



Kövessy Győző  
Festette: Némay Ferenc (1940)

A szabályozás lehetővé tette műutak építését, továbbá végleges jellegű hidak épültek. Olcsvaapátinál megépült egy 36 m<sup>3</sup>/sec. víztömegre méretezett belvív zsilip, melyet hálából Kövessy Győző zsilipnek neveztek el. A munkálatok eredménye, hogy a társulat ártere mentesítve lett a Tisza, a Szamos és a Túr folyók elárasztása ellen és belvizei is mind kártétel nélkül levezethetők.

1937 végére a társulat által kiépített belvívcsatornák összes hossza 438 km-re emelkedett. 1940 és 1944 között átmenetileg ismét egységes – a Trianon előtti – szervezetben működött a társulat.

A társulat vezetésére 1925-ben Kövessy Győző nyugalmazott miniszteri



A Kövessy Győző zsilip drónképe Olcsvaapáti közelében (2022)



A Tiszebrceli Múemlék Szivattyútelep

## A gyűjtemény elérhetőségei

**Cím:** 4400 Nyíregyháza, Móricz Zsigmond u. 48.

**Tel.:** 06-42-502-200

**Mobil:** 06-30-373-0281

**Nyitvatartás:** Előzetes bejelentkezés alapján a megbeszélt időpontban



### **Kiadja:**

Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság

### **Felelős kiadó:**

Kató Sándor igazgató

### **Szerkesztette:**

Farkasné Galyas Nóra igazgatási referens

### **Nyomdai kivitelezés:**

Fülöp Zoltán PR munkatárs

### **Lektorálta:**

Kató Sándor igazgató, Sárosi Adrienn szakágazati vezető

### **Fotók:**

Felső-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság archivuma

# Fotók a korábbi évek "Múzeumok Éjszakája" elnevezésű rendezvényeiről





A Tiszebrceli Szivattyútelep látképe XX. század eleje  
Festette: Hrabovszky felügyelő